

PRIKAZI I RECENZIJE

Josip Šimunović

**ŽUPNA ZAJEDNICA NA POČETKU
TREĆEGA TISUĆLJEĆA**

Pastoralno-teološka razmišljanja o mogućnostima ostvarivanja
župnog pastoralu u Republici Hrvatskoj

Glas Koncila, Zagreb, 2009., 382 str.

Hrvatskoj teološko-pastoralnoj literaturi pribrojeno je ove godine još jedno vrijedno djelo autora Josipa Šimunovića. Njegova knjiga *ŽUPNA ZAJEDNICA NA POČETKU TREĆEGA TISUĆLJEĆA. Pastoralno-teološka razmišljanja o mogućnostima ostvarivanja župnog pastoralu u Republici Hrvatskoj* podijeljena je u osam poglavlja: 1. *Strukture u župnoj zajednici*, 2. *Male zajednice – poticaj za rad u župnoj zajednici*, 3. *Župna kateheza u obnovi župne zajednice*, 4. *Euharistija u životu župne zajednice*, 5. *Kršćansko dragovoljstvo kao ostvarenje dijakonije u župnoj zajednici*, 6. *Pastoralno planiranje i programiranje u župnoj zajednici*, 7. *Crkveni pokreti i njihovo djelovanje u župnoj zajednici*, 8. *Djelovanje župne zajednice ad extra*.

Kako je vidljivo iz ovog pregleda poglavlja, autor obrađuje više važnih tema iz područja *pastoralu župne zajednice*. Prvo poglavlje možemo promatrati kao temeljno s obzirom na ono o čemu će biti govora u nastavku knjige. U njemu autor sustavno obrađuje strukture župne zajednice, nastojeći svaku pojedinu službu, kao i pojedina župna tijela, svrstati u kontekst organskog pastoralu župne zajednice. Župnička služba kao temeljna i ključna za župu promatra se kao služba vlastite svećenikove odgovornosti u ostvarivanju vlastitih svećeničkih zadaća. Isto tako, autor velik naglasak stavlja na *suradnički pastoral* u kojemu službe i zaduženja vjernika laika tako-

der moraju doći do izražaja, kao i na *timski rad* (str. 68-69). Posebnu težinu ovom poglavlju daje predstavljanje ankete provedene među polaznicima đakonske pastoralne godine đakona Zagrebačke nadbiskupije i Varaždinske biskupije, koja daje niz važnih uvida s obzirom na djelovanje đakona tijekom đakonskog praktikuma. Poglavlje završava nizom važnih odlomaka o antropološkim pretpostavkama suradničkih odnosa, kao i o temeljnim pretpostavkama uspješne ljudske komunikacije.

Drugo je poglavlje posvećeno proučavanju značenja i važnosti manjih skupina, tj. manjih zajednica unutar župne zajednice koje trebaju doprinijeti dinamiziranju župnoga života i djelovanja. Model formiranja manjih župnih zajednica razrađen je u dokumentu Hrvatske biskupske konferencije (dalje: HBK) *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*. Polazeći od temeljnih postavki izloženih u tom dokumentu, autor ističe ulogu i značenje zajednica unutar župne zajednice kao živih jezgri kršćanskog života i djelovanja. Izlaže također antropološko značenje zajednice za čovjekov osobni i društveni razvitak, a polazeći odatle njihovo se značenje posebno ističe s obzirom na ulogu u ukupnom kršćanskom životu.

Spomenuti dokument HBK na poseban je način podloga razmišljanja u najvećem, trećem poglavlju knjige, posvećenom *župnoj katehezi*. Autor ovoj tematici prilazi na sustavan način razrađujući sva relevantna pitanja s obzirom na temu. Od izuzetnog je značenja poglavlje posvećeno živim vjerničkim krugovima, odnosno manjim ili tzv. interesnim zajednicama u župi koje trebaju postati promotorom zauzetog djelovanja članova župe u svim segmentima vjerskog života. »Župna zajednica je pozvana omogućiti nastajanje malih crkvenih zajednica/živih vjerničkih krugova – katehetskih skupina u kojima će se vjernici duhovno razvijati da bi tako duhovno zreli mogli na vjerodostojan način uprisutnjivati vjeru u određenom kontekstu današnjice. Živi vjernički krugovi pozvani su biti izvorima nove evangelizacije na početku trećega tisućljeća« (str. 99).

Nadalje, župna kateheza posebno se obrađuje u vidu nekih ključnih elemenata koje autor stavlja u prvi plan kako bi se uočila njezina važnost za vjernički život. U ovom segmentu razrade autor

svoju pozornost usmjerava na određivanje svih onih vitalnih ciljeva vjerničkog života koji nisu ostvarivi bez kateheze. Tako polazi od temeljnog značenja kateheze kao oblika pastoralne skrbi za članove župne zajednice, potom govori o njezinoj važnosti u odnosu na iskustvo vjere. U ovom važnom segmentu osobito treba zapaziti isticanje važnosti župne kateheze koja omogućuje iskustvo življenog kršćanstva u župi, posebice u onim situacijama u kojima obitelj ne posreduje, ili ne posreduje na pravi način njezin udio u vjerničkom iskustvu (str. 100-101). Župna kateheza usmjerena je buđenju i odgoju osobne vjere, a njezin cilj nije tek dodir s osobom Isusa Krista već i uvođenje u zajedništvo s njim (str. 102). Pored svega ovoga, župna kateheza pridonosi i cijelom nizu crkvenih aktivnosti i bitnih elemenata vjerničkog života. U tom smislu od prvotnog je značenja njezin doprinos odgoju za euharistijsko slavlje, zatim doprinos izgradnji autentičnog župnog zajedništva, angažmanu u župnoj zajednici i dr.

U katehetsko-odgojnom smislu autor naširoko razrađuje značenje obitelji u vjerskom odgoju djece. Obitelj vidi temeljnim polazištem toga odgoja. Bavi se i pitanjima vezanim uz odgoj u predškolskoj dobi, nakon čega prelazi na teme povezane s katehetsko-pastoralnim nastojanjima oko vjerskog odgoja djece u nižim razredima osnovne škole s posebnim osvrtom na prvopričesničku katehetsku skupinu. Posebno zanimljivim pokazuje se, također, dio govora o župnoj katehezi u smislu pripreme za sakrament krizme. Autor polazi od alarmantne činjenice nedostatne katehetske pripreme koja se u ovom segmentu pokazuje posebice problematičnom (str. 139). Nakon toga obrađuje cijeli spektar pitanja vezanih uz sustavno pastoralno-katehetsko djelovanje s obzirom na odgoj u vjeri svih skupina vjernika, počevši s predadolescentima, adolescentima, mladima, sve do pitanja kateheze odraslih. Upravo je *kateheza odraslih* jedno od ključnih pitanja cijele naše pastoralne prakse. U govoru o ovoj temi u ovoj se knjizi polazi od problema tzv. *katehetskog prekida* (str. 173) koji se očituje u napuštanju katehetske dinamike u određenoj dobi, dinamike koja će se često nastaviti tek prigodno. Autor stoga i ističe katehezu kao trajni proces koji prati vjernika u ostvarenju života vjere. Treće poglavlje osobito je važno zbog razrade nekih

osobito osjetljivih područja župnoga pastoralna, pri čemu se u prvom redu misli na pastoralnu brigu za osobe s posebnim potrebama.

Četvrto poglavlje knjige, pod naslovom *Euharistija u životu župne zajednice*, cijelom djelu daje dodatnu težinu. U njemu su, naime, obrađene sve bitne poveznice euharistijskog slavlja i života i djelovanja župne zajednice. U njemu se prepoznaje euharistija kao središnja jezgra župnog zajedništva. Na više mjesta u ovom poglavlju autor to jasno ističe, pozivajući se pritom u prvom redu na brojne papinske dokumente. Pored središnjeg značenja euharistijskog slavlja u životu župne zajednice, obrađuje i neke teme koje su s tim nužno povezane, počevši od teme odgoja za euharistijsko slavlje, s posebnim naglaskom na obiteljski odgoj, a potom na doprinos župne zajednice spomenutom odgoju. Potom, kao jednu od ključnih tematika s obzirom na odnos euharistije i života župne zajednice obrađena je tema nedjeljnog euharistijskog slavlja i njegova značenja za župno zajedništvo. Autor jasno uočava brojne nedostatke u pastoralnoj praksi s obzirom na ovu tematiku, posebice kada je riječ o problemu nedolaska na nedjeljnu svetu misu tolikog broja onih koji se priznaju katolicima. Kao jednu od žurnih potreba prepoznaje odgoj za euharistijsko slavlje i to konkretnim elementima katehetskog djelovanja (str. 225). U djelu se obrađuje i tematika vezana uz događaj i slavlje *prve svete pričesti* s točno razrađenim elementima koje taj događaj i to slavlje uključuju. Kao osobito dragocjen izdvaja se završni dio ovoga poglavlja o odnosu euharistije i župne zajednice u kojemu se sintetiziraju bitni elementi koje euharistijsko slavlje nužno nosi za život vjernika, ali i za život župne zajednice kao takve. Pritom posebno mjesto zauzima naglasak na svjedočanstvu slavlja euharistijskog otajstva u svakodnevicu (str. 232).

Peto poglavlje, pod nazivom *Kršćansko dragovoljstvo kao ostvarenje dijakonije u župnoj zajednici*, promatra kršćansko dragovoljstvo kao oblik ostvarivanja *dijakonije* u Crkvi. Naglasak je stavljen na župnu razinu. Dragovoljstvo je prepoznato kao prirodan i nezaobilazan izričaj istine *biti kršćanin*. Stoga dimenzija dragovoljstva nužno mora prožimati kršćanski život. Dragovoljstvu se ne smije pristupati improvizatorski već sustavno. »Da bi kršćansko dra-

govoljstvo bilo ono koje se živi, potrebno je imati organizirano dragovoljstvo» (str. 254). Organizirano i sustavno vođeno dragovoljno djelovanje mora prožimati sve župne strukture u kojima se ostvaruje dragovoljni način djelovanja, ali i sve ostale oblike doprinosa vjernika životu i djelovanju župne zajednice.

U šestom poglavlju knjige obrađuje se izuzetno značajna tema, posebice s obzirom na župnu razinu crkvenog djelovanja, a riječ je o *pastoralnom planiranju i programiranju u župnoj zajednici*. Autor jasno prepoznaje važnost programatskog pristupa pastoralu. Otkriva brojne manjkavosti koje nastupaju ukoliko takva pristupa nema, ili ukoliko je manjkav. Donosi i jasno razlikovanje između bitnih odrednica programatskog djelovanja, kao što su projektiranje, plan, programiranje. Budući da je ovakav pristup djelovanju u konkretnoj praksi dosta manjkav, vrlo je važno uočiti značenje poticaja koji se u ovoj knjizi u tom smislu donose. Svaki bi pastoralni djelatnik u njoj trebao pronaći poticaje za sustavno i jasno pastoralno planiranje.

Sedmo poglavlje knjige posvećeno je vrlo osjetljivoj i aktualnoj temi: *Crkveni pokreti i njihovo djelovanje u župnoj zajednici*. Autorov je pristup ovoj tematici izuzetno realan i pozitivan. Polazi od potrebe integriranja djelovanja pokreta u ukupnost crkvenog života. Do takve integracije mora doći posebice na župnoj razini. »U susretu župne zajednice i crkvenih pokreta trebalo bi doći do oplemenjujuće suradnje povijesti, Tradicije i crkvenih struktura sa životnošću i pokretljivošću koje stvara novo lice župne zajednice« (str. 273-274). No u procesima koji vode do ostvarenja ovakva pristupa u odnosu župne zajednice i crkvenih pokreta moraju se poštovati jasni crkveni kriteriji, a upravo se u našoj pastoralnoj stvarnosti osjeća potreba za jasnoćom tih kriterija s obzirom na odnos pokreta i župe (str. 277). Autor posebno ističe kriterije koje je papa Ivan Pavao II. istaknuo u apostolskoj pobudnici *Christifideles laici* (str. 279-280). Iščitavajući stanje i zahtjeve hrvatske pastoralne situacije autor prepoznaje potrebu skladnog uklapanja crkvenih pokreta u život župne zajednice, pri čemu je potrebna veća otvorenost same župe, a s druge strane obuzdavanje elitističkih i izolacionističkih tendencija od strane samih pokreta.

Zadnje poglavlje knjige, pod naslovom *Djelovanje župne zajednice ad extra*, posvećeno je tematici prisutnosti župne zajednice u društveno-kulturalnoj sredini. I ovo je jedno od vrlo osjetljivih i danas izuzetno aktualnih područja s obzirom na život i djelovanje Crkve u Hrvatskoj. Autor ovu tematiku razrađuje u odnosu na četiri razine djelovanja Crkve ad extra: navjestiteljska, odgojno-obrazovna, socijalno-karitativna i kulturno-društvena. Na svim ovim razinama potrebno je ostvarivati sustavno i razgranato djelovanje Crkve kako bi ona i u sferama ljudskog društva dala vlastiti doprinos ostvarenju čovjeka u svim njegovim dimenzijama. Na spomenutim razinama djelovanja mora se, u tom smislu, puno više poraditi oko unapređenja onih oblika prisutnosti i suradnje Crkve u društvu koji već postoje, ali i na korištenju tolikih neiskorištenih mogućnosti. Župna zajednica i u ovom segmentu ostaje najkonkretnijim crkvenim čimbenikom u tom prevažnom zadatku, čiji članovi trebaju u najrazličitijim prilikama svakodnevnog obiteljskog, profesionalnog i župnog života doprinijeti prepoznatljivoj prisutnosti Crkve u društvu.

Na kraju, potrebno je još jednom istaknuti veliku vrijednost knjige koju smo ukratko analizirali. Iako je namijenjena, u prvom redu, teološkoj akademskoj zajednici, tj. profesorima i predavačima, te studentima teologije, treba istaknuti da je pisana vrlo pristupačnim jezikom, jednostavnim rječnikom i tečnim stilom izražavanja. Zato je potrebno da se njome obogate i oni vjernici koji nisu prošli visoku teološku formaciju. U prvom redu pritom mislimo na širok krug župnih suradnika, animatora i ostalih aktivnih vjernika koji će u njoj zasigurno moći pronaći puno poticaja za vlastiti kršćanski život i djelovanje iz vjere. Vrlo praktični teološko-pastoralni elementi istaknuti u ovoj knjizi, utemeljeni na jasnim crkvenim odrednicama učiteljstva, te potkrijepljeni tolikim stručnim teološkim komentarima i promišljanjima, ovome djelu daju osobitu važnost i od njega čine nezaobilazan teološko-pastoralni vodič u promišljanju i unapređenju pastora župne zajednice.

Nikola Vranješ